

Jubilanti společnosti

Česká geografická společnost má tu čest poblahopřát všem svým členům, kteří v posledním půlroce 2015 oslavili významné životní jubileum.

85 let: prof. RNDr. Jaromír Demek, DrSc.

75 let: prof. RNDr. Martin Hampl, DrSc. – Jindřich Novotný – prof. RNDr. Pavel Prošek, CSc. – RNDr. Zdeňka Tarabová – RNDr. Ortwin Tauber

70 let: doc. RNDr. Richard Čapek, CSc. – doc. RNDr. Leoš Jeleček, CSc. – RNDr. Antonín Kahánek – Ing. Jiří Novák

65 let: RNDr. Mgr. Ivan Farský, CSc. – RNDr. Ladislav Juránek, CSc. – RNDr. Alena Švandová

60 let: doc. RNDr. Antonín Věžník, CSc.

50 let: Mgr. Milan Schweigstill – prof. RNDr. Luděk Sýkora, PhD. – prof. RNDr. Vít Voženílek, CSc.

Blahopřejeme všem oslavencům a zároveň děkujeme všem členům společnosti, kteří se v roce 2015 dožívají významného jubilea, za jejich práci pro českou geografii.

Opustil nás Vladimír Calábek

S hlubokou lítostí oznamujeme, že v polovině března tohoto roku opustil náhle geografické řady RNDr. Vladimír Calábek. Jeho celoživotní prací i koníčkem byla geologie. Pan doktor dělal dobré jméno české geografii doma i v zahraničí. Čest jeho památce!

Jménem redakce IČGS Hana Bednářová

S osobností dr. Vladimíra Calábka se můžete seznámit ve starším čísle časopisu Informace ČGS, 31, č. 2, s. 72.

120 let od narození profesora Jaromíra Korčáka

Přední představitel české geografie a demografie Jaromír Korčák se narodil 12. července 1895 ve vesničce Vrážné u Jevíčka. Letošní výročí 120 let od narození má být nejen vzpomínkou na jeho dílo a přínos pro rozvoj oboru, ale

především zamyšlením nad jeho poznatky, které jsou stále aktuálním podmětem vědeckého zkoumání nejen geografické reality. Z bohatého souboru Korčákových publikací si zaslouží zdůraznění zejména tři práce vydané v letech 1934–1941, jejichž výsledky byly uceleně propojeny v monografii „Geografie obyvatelstva ve statistické syntéze“ z roku 1973.

Prvou je „Regionální členění Československa“ (1934), kde Jaromír Korčák formuloval teoretické principy sociogeografické regionalizace na jedné straně, a také podmíněnosti této regionalizace jak fyzickogeografickou diferenciací, tak dlouhodobým vývojem osídlení na straně druhé. Empirický přínos studie byl pak ve stanovení specifík regionální diferenciacie Československa, které byly konečně potvrzeny i v pozdějších hodnoceních dokládajících tudíž i vysoký stupeň inercie sociogeografického uspořádání. Korčákovy členění bylo mimo jiné využito při zpracování alternativ nového (současného) krajského členění Česka.

Druhou klíčovou studií jsou „Geopolitické základy Československa, jeho kmenové oblasti“ (1938), které rozšiřují politickogeografické přístupy k formování národních společností a státních útvarů. V současnosti jsou sice „objektivizující“ pohledy na tuto problematiku spíše potlačovány oproti subjektivizujícím a relativizujícím přístupům. Geopolitická realita dnešního světa však navozuje přinejmenším potřebu zvýšeného studia dlouhodobých procesů a „tvrdých“ podmiňujících faktorů utváření integrity geosocietálních systémů národního a nadnárodního řádu. Právě přírodní podmínky a kumulované efekty dlouhodobých migračních procesů, které Korčák zdůrazňoval, mají významný podmiňující vliv na zmíněné typy a řady systémů a zejména na jejich vývojovou stabilitu.

Třetí a podle mého názoru nejvýznamnější prací je „Přírodní dualita statistického rozložení“ z roku 1941. V té Korčák zobecnil formu asymetrického uspořádání geografických, resp. environmentálních systémů, které obdobně jako druhovostní homogenita souborů elementů představuje základní typ organizace hromadných jevů v realitě. Jedná se o generalizaci zásadního významu pro pochopení struktury reality, a speciálně pro „nalézání“ řádu v realitě geografické. Charakteristické pro Korčákovu tvorbu je zde i neobyčejně rozsáhlé a citlivě připravené empirické doložení obecných závěrů. Tyto závěry jsou přinejmenším východiskem pro systematické budování geografické teorie. Zajímavé reflexe těchto poznatků se přitom projeví, byť se značným zpožděním, ve vědeckých výzkumech poměrně vzdálených geografické tematice – viz záslužná práce Novotného (J. Novotný – Informace ČGS, 29, č. 1, s. 1–10). Je vhodné dodat, že právě tato studie je často citována i v současnosti, takže Jaromír Korčák zůstává alespoň v domácím prostředí s jedním z nejcitovanějších autorů v sociální geografii (viz i Bajerski, A., Siwek, T., Geografie, 117, č. 1, s. 52–71).

Od publikování nejvýznamnějších studií Jaromíra Korčáka uběhlo již tři čtvrtě století, a přesto nás jeho myšlenky stále oslovují. Jejich vliv se konečně projevil i postupným vytvářením specifické školy sociální geografie, dnes již běžně označované jako albertovská. Došlo k tomu navzdory dlouhému období totality, která mimo jiné způsobila generační diskontinuitu mezi Korčákem a jeho žáky. Naštěstí tuto vývojovou mezeru vyplnily dvě „vnější“ výrazné osobnosti – demograf Zdeněk Pavlík a sociolog Jiří Musil – znalí Korčákovy díla a blízcí geografickému tématu bádání.

Na závěr této krátké vzpomínky bych se ještě rád zmínil o lidských kvalitách Jaromíra Korčáka. K těm patřila nepochybně výjimečná skromnost

a pracovitost, ale především životní moudrost a ochota podporovat pravdivé úsilí. Bylo ovšem obtížné překonat ochranné bariéry jeho osobnosti vůči okolí. Stejně jako ve vědeckém bádání zdůrazňoval Korčák prioritu skeptického přístupu, tak také v osobním a občanském postoji – poučen mnohými životními krizemi – preferoval pochybnosti a uzavřenost. Tím si také vysvětlují, že mimořádný zájem a úctu, které jsme spolu s mnohými spolužáky vůči Korčákovi projevovali, u něho vyvolala nejprve překvapení a teprve později potěšení.

Literatura:

- KORČÁK, J. (1934): Regionální členění Československa. *Statistický obzor*, 15, s. 416–434.
KORČÁK, J. (1938): Geopolitické základy Československa, jeho kmenové oblasti. *Orbis*, Praha, 168 s.
KORČÁK, J. (1941): Přírodní dualita statistického rozložení. *Statistický obzor*, 22, s. 171–222.
KORČÁK, J. (1973): Geografie obyvatelstva ve statistické syntéze. *Univerzita Karlova*, Praha, 147 s.
HAMPL, M. (2004): Geograf a demograf Jaromír Korčák (1895–1989). In: Šmahel, F. (ed.): *Učenci očima kolegů a žáků*. Academia, Praha, s. 18–22.

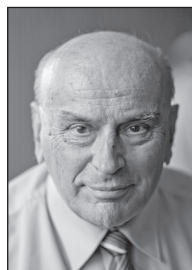
Martin Hampl

K pětáosmdesátinám Jaromíra Demka

Před 5 lety jsme si slavnostně připomněli životní jubileum prof. RNDr. Jaromíra Demka, DrSc. a lze jen říci, že pět let až příliš rychle uplynulo a prof. Demek oslavil 14. srpna 2015 své 85. narozeniny. Oslavil je v dobré pohodě, plný nadšení a plánů do dalších odborných aktivit.

Posledních 5 let jubilanta bylo naplněno celým spektrem odborných, pedagogických i popularizačních činností nejen v geomorfologii, ale i ve fyzické geografii. V roce 2010 přispěl svou tvůrčí činností k sestavení obsahu dílčích kapitol oddílu Přírodní krajina prvního českého národního kartografického díla Atlasu krajiny ČR. Byl vůdčí osobností při tvorbě zcela nové geomorfologické mapy za území celého státu. Získané podklady o georeliéfu při tvorbě Atlasu krajiny ČR v elektronické podobě umožnily poprvé v rámci republiky plošné vyjádření zastoupení jednotlivých genetických kategorií povrchových tvarů a zpracování geomorfodiverzity státního území. Pod vedením jubilanta byly výsledky publikovány v impaktovaných časopisech (*Zeitschrift für Geomorphologie* – 55, č. 4, s. 415–436; *Geografie*, 116, č. 2, s. 111–129).

Společně s dr. J. Bínou vydal v roce 2012 v nakladatelství Academia publikaci *Z níž do hor*, v níž se věnoval popisu regionálních geomorfologických jednotek Česka. V týmu s kolegy z tehdejšího odboru krajinné ekologie Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví završil mnohaleté snažení ve zkoumání vývoje krajiny na základě studia starých topografických map publikováním řady článků a také souboru map využívání krajiny Česka v letech 1836–2006 v měřítku 1 : 200 000. Podkladové materiály byly zpracovány

do databází s prostorově orientovanými polygony v měřítku 1 : 25 000. Pomocí těchto sad lze sledovat dynamiku změn využívání krajiny, vymezovat trendy změn, stabilní plochy a další charakteristiky. V roce 2013 prof. Demek vedl autorský kolektiv, jehož cílem bylo připravit rukopis třetího přepracovaného vydání Zeměpisného lexikonu ČR, Hory a nížiny. Redakčně byl rukopis předán k tisku v roce 2014 a vydán Mendelovou univerzitou v Brně. Tištěná podoba je k dispozici nyní geografickým knihovnám a geomorfologům i dalším zájemcům z geovědních disciplín.

Velmi významným záměrem v současnosti je příprava publikace, která by měla přiblížit výsledky geomorfologických výzkumů v Česku podle tvarů reliéfu a jeho forem. Pracovní nasazení prof. Demka i na zasloužilém odpočinku je pozoruhodné. Svědčí o tom řada publikovaných článků v domácích i zahraničních časopisech i účast na geomorfologických a fyzickogeografických konferencích. Paralelně s vědeckou činností probíhala v uplynulých 5 letech i jubilantova činnost pedagogická. Kromě přednášek na univerzitách i vysokých školách vedl práce, psal posudky k habilitačním pracím a podílel se na vydání učebnic zeměpisu.

Za svoji činnost byl jmenován čestným členem našich i zahraničních vědeckých společností, byl zvolen řádným členem akademie LEOPOLDINA – Německé národní akademie (SRN), České geografické společnosti. Je nositelem čestných medailí domácích i zahraničních univerzit (např. Brno, Olomouc, Vídeň) a vědeckých společností.

Prof. Demek hledí dál do budoucnosti, kdy plánuje a připravuje k realizaci další záměry. Přejeme mu v jeho rozsáhlé vědecké práci a pedagogické činnosti mnoho zdraví a pohody, která se posléze přenáší i na autorský tým, s nímž spolupracuje, a chuť odkrývat nepoznané.

Karel Kirchner, Peter Mackovčin

Další pojednání o prof. RNDr. Jaromíru Demkovi, DrSc. viz Informace ČGS, 28, č. 1, s. 46–48 a Informace ČGS, 29, č. 2, s. 75. Životnímu jubileu prof. Demka byla dedikována i 23. středo-evropská geografická konference 8. a 9. října 2015 v Brně na PedF MU.

Pavel Prošek slaví pětasedmdesáté narozeniny

V září letošního roku oslaví významné životní jubileum klimatolog, polárník, vysokoškolský pedagog a duchovní otec české vědecké stanice v Antarktidě, prof. RNDr. Pavel Prošek, CSc. Své dětství prožil v Bystřici pod Hostýnem, kam se dodnes velmi rád vrací. Vystudoval geografii a biologii na Přírodovědecké fakultě Univerzity J. E. Purkyně (od roku 1990 opět Masarykovy univerzity) v Brně, kde až na krátkou epizodu po dokončení studia v Kartografickém a reprodukčním ústavu v Praze působí dodnes.

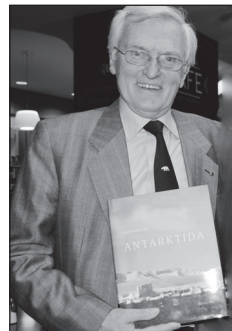
Na počátku své vědecké kariéry se Pavel Prošek věnoval topoklimatickým výzkumům především v oblasti Pavlovských vrchů, Rosicko-Oslavanska, Znojemska a topoklimatu města Brna. Na dvou vědeckých stážích v Bělehradě a na ETH v Zürichu studoval strukturu pole větru a energetickou bilanci v geomorfologicky značně odlišných oblastech včetně velehor. Již tehdy dostal na ETH nabídku ke

spolupráci na terénním výzkumu v Grónsku a kanadské Arktidě, avšak normalizační situace na fakultě tuto spolupráci neumožnila. Do Arktidy se Pavel Prošek dostal až v 80. letech 20. století díky spolupráci s Wroclawskou univerzitou, kdy pracoval společně s Rudolfem Brázdilem a Milanem Konečným na Špicberkách v oblasti fjordu Hornsund a ledovce Werenskiöld. Dalších dvou expedic na Špicberky se účastnil v letech 1988 a 1990 ve spolupráci se sovětskými geology a glaciology z Akademie věd v Moskvě, kdy pracovali především u ledovce Vestre Grøn-fjord v údolí Grøndalen poblíž Barentsburgu a u ledovce Martha v údolí Reindalen nedaleko Sveagruva.

Po změně politických poměrů nejenom na Univerzitě J. E. Purkyně v Brně a díky rozsáhlým odborným a pedagogickým aktivitám a kvalitním vědeckým publikacím v oblasti klimatologie a meteorologie mohl Pavel Prošek v roce 1991 předložit a úspěšně obhájit habilitační práci. Na tu v roce 1998 navázalo jmenování profesorem fyzické geografie na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Od roku 1994 vedl katedru geografie a později Geografický ústav Masarykovy univerzity, v jehož vedení zůstal do roku 2005.

Od 90. let 20. století se oslavencův vědecký zájem přesunul k výzkumu Antarktidy. Na polské stanici H. Arctowského na ostrově krále Jiřího na Jižních Shetlandách studoval vliv UV záření a energetické bilance na ekosystémy Subantarktické oblasti. Výzkum zaměřený na UV záření pokračoval i ve spolupráci s Ukrajinci na stanici Vernadsky na ostrově Galindez při západním pobřeží Antarktického poloostrova. Na přelomu tisíciletí řešil na Přírodovědecké fakultě MU výzkumný záměr MŠMT „Ekologie pobřežní antarktické oázy“, během něhož jasně vykrytalizoval nápad na zřízení české vědecké stanice v Antarktidě, která by umožnila dlouhodobý monitoring změn odledněných území okrajové části Antarktidy. Díky nadšení a značné vytrvalosti se Pavlu Proškovi s podporou tuzemských i zahraničních kolegů podařilo získat projekt MŠMT v rámci podpůrného programu INGO na vybudování výzkumné stanice v Antarktidě. Zde bylo osobní nasazení Pavla Proška naprosto klíčové a jeho zápal pro věc i přes značné překážky vedl k úspěšnému cíli. Česká antarktická stanice Johanna Gregora Mendela byla na ostrově Jamese Rosse při východním pobřeží Antarktického poloostrova vybudována v letech 2005 a 2006. Od roku 2007, kdy byla slavnostně uvedena do provozu, se na ní vystřídalo již více než stovka vědeckých pracovníků a studentů z asi dvacítky domácích a zahraničních institucí.

V posledních letech se Pavel Prošek na Geografickém ústavu Masarykovy univerzity dále intenzivně podílí nejen na výuce, ale též na školení studentů bakalářského, magisterského a doktorského studia i na řešení projektů spojených s výzkumem Antarktidy. Od roku 2010 je to projekt Velkých infrastruktur pro VaVaI „CzechPolar“ poskytnutý MŠMT na další rozvoj a modernizaci infrastruktury stanice J. G. Mendela. Pavel Prošek také pravidelně zastupuje

Pavel Prošek na křtu monografie „Antarktida“.

Pavel Prošek na ostrově Jamese Rosse v roce 2007. Z archivu Daniela Nývltu.

Českou republiku na mezinárodních jednáních týkajících se Antarktidy, a to především na každoročním zasedání konzultativních států Antarktického smluvního systému, jehož se Česká republika i jeho zásluhou v roce 2013 stala 29. konzultativním členem. Přijetí bylo podpořeno značným množstvím českých vědeckých výsledků výzkumu Antarktidy, na jejichž počátku stál i dále v průběhu let se podílel právě Pavel Prošek.

V roce 2013 vyšla v nakladatelství Academia pod edicí Pavla Proška zatím jediná česká monografie zaměřená na Antarktidu. Tato kniha přináší nejenom ucelené informace o jednotlivých složkách Antarktického geo- a ekosystému, ale seznamuje též široké vrstvy čtenářů včetně studentů o výsledcích českých výzkumů z prostoru severní části Antarktického poloostrova a z ostrova Jamese Rosse zvláště. Oslavenec je také prezidentem Českého antarktického nadačního fondu, jenž spoluzakládal na podporu českých výzkumných aktivit na ledovém kontinentě, protože státní financování není vždy dostačující.

Pavel Prošek velmi úspěšně popírá současnou pozici ručičky na časové škále svého života. Díky množství aktivit mu však na rozjímání o stáří mnoho času ani nezbyvá. Založením polární stanice v Antarktidě a svými vědeckými a diplomatickými úspěchy se nesmazatelně zapsal mezi velikány české geografie. Můžeme si jen přát, aby mu obrovský elán a dobré zdraví vydržely ještě mnoho let a stále byl inspirací pro nás mladší!

Daniel Nývlt

Jubilant Jindřich Novotný

Jindřich Novotný se narodil v roce 1940 ve Velkém Poříčí. Po vystudování Vyšší pedagogické školy v Praze, kde získal aprobaci pro výuku zeměpisu a dějepisu, jeden rok působil v Polici nad Metují, odkud odešel do Broumova. V Broumově vyučoval na ZŠ v Hradební ulici až do roku 1997. Poté odešel do důchodu.

Byl oblíbeným a svědomitým učitelem, který se věnoval dětem i mimo školu. Často pořádal zeměpisné vycházky a zájezdy se zeměpisným i kulturním obsahem. Podílel se na vedení školní kroniky, a když bylo potřeba, vyučoval i hudební výchovu. Byl lektorem exkurzně-vzdělávacích zájezdů pro učitele. Od roku 1989 psal kroniku města Broumova.

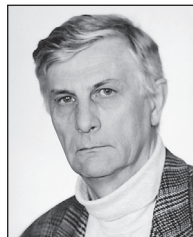
Za obyvatele města Broumova přeje jubilantovi do dalších let jen to nejlepší redaktor místních novin a pamětník

Zdeněk Streubel

Martin Hampl slaví životní jubileum

V letošním žhavém létě se 2. srpna kolega prof. RNDr. Martin Hampl, DrSc. dožil 75 let. Sedíc v sousední pracovně na Albertově mám příležitost jej při jeho nyní již jen zkráceném pracovním úvazku každé úterý potkat a pozdravit,

občas prohodíme pár slov. Martin Hampl představuje nejen jednoho z nejcitovanějších českých sociálních geografů, ale především je pokračovatelem díla založeného profesorem Korčákem a zároveň spoluzakladatelem albertovské geografické školy. Martin Hampl budoval tradici a kvalitu geografického výzkumu a výuky na Albertově a prosadil provázání aktuálních teoretických znalostí s perfektním metodologickým vybavením a schopností racionálních závěrů a prognóz založených především na hlubokých znalostech struktury osídlení Česka a Evropy a jeho vývoje. Klíčová role profesora Hampla vždy spočívala v jeho vědecké práci. Řadu let byl hlavním řešitelem celé řady projektů jak základního, tak aplikovaného výzkumu především pro někdejší pražský Terplan. Na základě především jeho prací bylo nakonec s malými změnami realizováno i současné krajské zřízení Česka a členění území státu na obce s rozšířenou působností a jejich spádové obvody. Jeho regionální znalosti sídel Česka a jejich územních vazeb jsou fenomenální a znám pouze druhou takovou osobnost – tedy dr. Jana Müllera – se stejnou nevyčerpatelnou znalostí české sídelní soustavy. Však také oba autoři spolu mnohokrát publikovali.

Kolega prof. Hampl je zakládajícím členem Učené společnosti, představující výkvět české vědecké inteligence, půldruhého desetiletí byl členem pracovní skupiny geoborů při Akreditační komisi. Také v této pozici jsem měl možnost s profesorem Hamplem spolupracovat. V této komisi byly jeho názory pro evaluaci diskutovaných návrhů jednotlivých pracovišť objektivně kritické a podstatné.

Mnozí, kteří kolegu Hampla neznají, v něm vnímají jen tu známou vysoko stojící osobnost a představují si nepřístupného odměřeného starého pána, tak trochu mrzouta. Opak je a vždycky byl pravdou. Martin je člověk velice společenský, který na setkání zavtipkuje či při občasných sedánkách výzkumných týmů či schůzích katedry dokáže bavit společnost úžasnou zásobou vtipů, které navíc skvěle vypráví. Při zpracování a obhajobách diplomových a doktorských prací představuje ať už formálně či v navazujících diskuzích klíčového oponenta či kritika. Dokáže ke každému tématu sociální geografie nejen pochopit klíčové problémy, ale zároveň odhalit silná a slabá místa těchto prací. Navíc autorům, kteří chtějí na tématu dál pracovat je schopen říci: stavte se za mnou a podíváme se na to, co s tím ještě můžete udělat. Svoji vědeckou náročností, morálkou a přátelským vystupováním je po dlouhá léta vedoucí osobností jak katedry sociální geografie, tak celé geografické sekce. Jeho morální autorita je mimořádná, je schopen občasně problémy mezi kolegy, či výzkumnými týmy vyladit a ještě naznačit způsob, jak zamezit střetům budoucím.

Absolvovali jsme spolu několik exkurzí jak v Česku, tak do „socialistického“ zahraničí. Také při těchto příležitostech byl kolega Hampl svůj, kritický ke každé hlouposti, které jsme se dotkli, vždycky ochotný vysvětlit problém, na nějž jsme v terénu či při návštěvách institucí narazili. V paměti mám dodnes naši dlouhou pěší cestu z chatek na Otavě do Sušice na večeri, kdy mi celou cestu vysvětloval rozdíl mezi funkcemi a postavením v systému osídlení mezi Sušicí a Frýdlandem v Čechách, který jsem znal a dlouhodobě navštěvoval. Marně jsem ve své mladické nerozvážnosti kolegovi neuměle oponoval. Při večeri v Sušici si do jídla nasypal jako obvykle slánku soli a zlomil nade mnou hůl.

Pro jeho pracovitost, znalosti, kritičnost i humor jej mám rád, přestože nade mnou tehdy zlomil hůl. Beru jej nejen jako staršího kolegu, ale i jako svého učitele stejně jako všichni kolegové albertovské katedry sociální geografie. Do dalších let jeho plodného života mu za sebe a celou českou geografii přeji nejen pohodu a klid v kruhu rodiny, ale i naší katedry a taky výdrž v publikační aktivitě plné nápadů, geografické syntézy a inspirace.

Ivan Bičík

Publikační činnost od roku 2005:

- DOSTÁL, P., HAMPL, M. (2005): Current development of socio-geographical organisation in the Czech Republic: concentration and/or selection? In: Markowski, T. (ed.): Regional Scientists Tribute to Professor Ryszard Domanski. Polish Academy of Sciences Committee for Space Economy and Regional Planning, Varšava, s. 87–100.
- HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Univerzita Karlova, Praha, 147 s.
- HAMPL, M. (2006): Sociální geografie: proměny tematické orientace a přetrvávání výchozích problémů studia. *Geografie*, 111, č. 4, s. 382–400.
- DOSTÁL, P., HAMPL, M. (2007): Systemic geographical approach, methodological plurality, uncertainties and risks. In: Dostál, P., Langhammer, J. (eds.): *Modelling Natural Environment and Society*, PrF UK v Praze, P3K, Praha, s. 29–44.
- DOSTÁL, P., HAMPL, M. (2007): Geography and territorial administration in the Czech Republic: Issues of fragmentation and rescaling. *Acta Universitatis Carolinae Geographica*, 42, č. 1–2, s. 3–22.
- HAMPL, M. (2007): Geographical/environmental systems: possibilities and limits of knowledge. In: Dostál, P., Langhammer, J. (eds.): *Modelling Natural Environment and Society*, PrF UK v Praze, P3K, Praha, s. 15–28.
- HAMPL, M., DOSTÁL, P., DRBOHLAV, D. (2007): Social and Cultural Geography in the Czech Republic: Under Pressures of Globalization and Post-Totalitarian Transformation. *Social & Cultural Geography*, 8, č. 3, s. 475–493.
- HAMPL, M. (2007): Regionální diferenciace současného socioekonomického vývoje v České republice. *Sociologický časopis*, 43, č. 5, s. 889–910.
- BLAŽEK, J., HAMPL, M., ŽÍŽALOVÁ, P. (2008): Faktory-mechanismy-procesy v regionálním vývoji: aplikace konceptu kritického realizmu. *Ekonomický časopis*, 11, č. 7, s. 696–711.
- DOSTÁL, P., HAMPL, M. (2008): Europe in the global system: is the European integration necessary? In: Dostál, P. (ed.): *Evolution of geographical systems and risk processes in the global context*. Charles University in Prague, Faculty of Science, Praha, s. 37–56.
- DOSTÁL, P., HAMPL, M. (2008): Development of national settlement systems in the industrial and post-industrial eras: a general discussion and the case of the Czech Republic. In: Strubelt, W., Gorzelak, G. (eds.): *City and Region. Papers in Honour of Jiří Musil*, BudrichUniPress, Opladen, s. 43–54.
- HAMPL, M. (2008): Nomotetická nebo idiografická geografie: alternativnost nebo komplementarita? *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, 50, s. 19–31.
- BLAŽEK, J., HAMPL, M. (2009): Types and Systems of Actors in Regional Development: Their Function and Regulatory Potential. *European Spatial Research and Policy*, 16, č. 1, s. 75–92.
- ČERMÁK, Z., HAMPL, M., MÜLLER, J. (2009): Současné tendence vývoje obyvatelstva metropolitních areálů v Česku: dochází k významnému obratu? *Geografie*, 114, č. 1, s. 37–51.
- HAMPL, M. (2009): Globální systém: stav, současné tendence a možné perspektivy distribuce mocenského potenciálu. *Geografie*, 114, č. 1, s. 1–20.
- HAMPL, M. (2009): Postavení Českých Budějovic v regionální a sídelní hierarchii České republiky. In: Kubeš, J. (ed.): *Urbánní geografie Českých Budějovic a českobudějovické aglomerace*. Banská Bystrica: Ústav vedy a výskumu UMB, s. 25–33.

- HAMPL, M. (2009): Pražský metropolitní areál v transformačním období: rozdíly v ekonomickém a populačním vývoji. In: Prudký, F: *Prostor a společnost: sborník profesorovi Jiřímu Musilovi k osmdesátinám*, Matfyzpress, Praha, s. 71–84.
- HAMPL, M. (2010): Regionální diferenciace společnosti: obecné typy vývojových procesů. *Geografie*, 115, č. 1, s. 1–20.
- HAMPL, M., MÜLLER, J. (2010): Vývoj regionální distribuce obyvatelstva v Česku v letech 1869–2009. *Demografie*, 152, č. 1, s. 15–26.
- HAMPL, M., MÜLLER, J. (2011): Společenská transformace a regionální diferenciace Česka: příklad vývoje rozmístění pracovních míst a obyvatelstva. *Geografie*, 116, č. 3, s. 211–230.
- HAMPL, M. (2012): Hierarchické organizace v realitě: pojetí, poznávací a praktický smysl studia. *Geografie*, 117, č. 2, s. 253–265.
- HAMPL, M. (2014): Je nástup konvergenčních tendencí v diferenciaci globálního systému potvrzením obecných představ o vývoji územních a sociálních hierarchií? *Geografie*, 119, č. 1, s. 26–49.

Když se stane kartografie koníčkem – životní jubileum Richarda Čapka

V současné době se patrně nenajde žádný český student geografie, který by se nesetkal se stěžejním dílem české polistopadové kartografie pro geography, totiž s učebnicí *Geografická kartografie*. Iniciátorem jejího vzniku a hlavním autorem je letošní jubilant doc. RNDr. Richard Čapek, CSc.

Narodil se 22. srpna 1945 v Praze, tedy v období, kdy český národ opět hledal svou identitu. Doc. Čapek svou profesní identitu našel záhy, protože již od svých 11 let s velkou mírou zaujetí mapy nejen četl, ale pro vlastní potřeby také tvořil. Kvůli rodinnému původu se ovšem vyučil strojním zámečnickem a střední školu vystudoval až při zaměstnání v ČKD. Později v letech 1966–1971 vystudoval na Přírodovědecké fakultě UK v Praze odbornou geografii. Velký vliv na něj měl především jeho učitel prof. RNDr. Karel Kuchař, u něhož zpracoval diplomovou a rigorózní práci na téma „Znázorňování skal“. Již z toho jsou patrné nelehké cíle, které si před sebe Richard Čapek během svého odborného života kladl. Jak totiž uvádí prof. Karel Kriz z vídeňské univerzity, současný šéf ICA komise Mountain Cartography, je to právě znázorňování skal, které vedle generalizace zůstává dodnes nevyřešeným problémem v procesu automatizace kartografické tvorby.

Ve své disertační práci se během doktorského studia zakončeného úspěšně v roce 1976 R. Čapek věnoval tématu „Dálkový průzkum a fotointerpretace z hlediska geografa“. Také u tohoto tématu je patrná Čapkova snaha propojovat vizuální jazyk kartografie, resp. dálkového průzkumu Země, s interpretací informace uživatelem, tj. přes technický a matematický talent, který bezezporu jubilant má, nahlízet kartografií v sociálním a uživatelském kontextu. Logickým vyústěním pak byla jeho habilitační práce „Kvantitativní hodnocení kartografických zobrazení pro mapu světa na jednom listu“ (jmenován docentem kartografie na Univerzitě obrany v Brně v roce 2002), v níž posuzoval matematické i uživatelské hodnoty kartografických zobrazení. Právě kartografická zobrazení, jak je známo, kromě různé míry zkreslení významně ovlivňují interpretaci prostoru a vnímání jednotlivých (makro)regionů světa.

Po absolutoriu pracoval R. Čapek rok ve Vojenském zeměpisném ústavu (VZÚ) jako redaktor map. Svou odbornou činnost však spojil především s Přírodovědeckou fakultou UK v Praze, kde působil jako odborný asistent a docent pro kartografii v letech 1976–2003, zejména v 90. letech jako tajemník či zástupce vedoucího katedry, v letech 1998–1999 pak jako vedoucí katedry kartografie a geoinformatiky. Kromě toho v letech 1978–1987 externě vyučoval na katedře mapování a kartografie Stavební fakulty ČVUT. Během svého rozsáhlého pedagogického působení vytvořil skripta či základní učebnice (viz vybraná literatura) pro většinu vedených předmětů (Kartografie, Matematická kartografie, Analýza kartografických děl, Dálkový průzkum Země, Kartometrie, Terénní cvičení z kartografie, Seminář z kartografie a geoinformatiky, Geografická a letecká exkurze pro kartografy a řada dalších). Některé z uvedených předmětů jako první v českém prostředí implementoval do učebních plánů oboru geografie (např. Dálkový průzkum Země).

Ve své výzkumné činnosti se zabýval spíše než institucionalizovanou podobou výzkumu – různé konkrétní plánované projekty, jež ostatně člověka v myšlenkách a tvůrčí činnosti mnohdy spíše svazují – aktuálními dílčími problémy matematické, tematické a školní kartografie. Výsledky své práce kromě zmíněných skript a učebnic (dvě vysokoškolské a dvě středoškolské učebnice, šest skript) publikoval ve formě řady odborných článků, konferenčních příspěvků, recenzí (cca 100 položek) a jedné monografie. Řada jeho námětů byla zpracována také v kvalifikačních pracích, které vedl (celkem 46 diplomových a 17 bakalářských prací) a z nichž některé vyšly tiskem. K odborným činnostem je třeba rovněž započítat řadu map, které vytvořil pro zmíněný VZÚ a Útvar hlavního architekta.

Co se týče Richarda Čapka jako člověka, předpokládám, že nikdy nebyl, a z vlastní zkušenosti vím, že ani není žádnou šedou myškou v pozadí a bez názoru. Je v tomto ohledu naprosto nepřehlédnutelný a lidé, kteří jej měli možnost v životě potkat, se pak dělí na dvě základní skupiny – na skupinu s velmi pozitivním názorem a skupinu s velmi negativním názorem na jeho osobu. Patrně to souvisí rovněž s faktem, že jsou mu vlastní sarkasmus a ironie, kteréžto vlastnosti obecně některým lidem imponují, jiným zásadně vadí. Připočteme-li k tomu ještě Čapkovu důslednost a nenávisť vůči lidským hlupákům, jimž to vždycky dává hodně a nahlas najevo, je problém na obzoru. Čapkův specifický smysl pro humor ostatně dokládá i jedna z mých vzpomínek z výuky. Na terénním cvičení z kartografie na Otavsku, právě když doc. Čapek prováděl instruktáž k měření, mě začal obtěžovat jeho proslulý pes Ori, který si mou nohu spletl patrně s nějakou fenkou. Když to doc. Čapek zpozoroval, přerušil svůj výklad a lakonicky s klidem povídá: „Normálně ho odkopněte, tohle si nesmí dovolovat!“, pak se však krátce zamyslí, polkne a doplní: „Nebo jestli se Vám to takhle líbí?“

Nadějnou akademickou dráhu doc. Čapka předčasně ukončily vnitřní spory na Přírodovědecké fakultě UK v Praze, což bohužel není v českém akademickém prostředí jev až tak vzácný. Stejně jako ostatní zaměstnanci původní katedry nepřijal nového vedoucího katedry kvůli jeho minulosti a odešel do předčasného důchodu. To ho nemrzelo ani tak kvůli pracovišti, kde již delší dobu nebyl spokojen, nýbrž kvůli oboru, který se mu více než povoláním stal koníčkem a jemůž chtěl i nadále dávat maximum.

V současné době si jubilant užívá svůj zasloužený odpočinek s rodinou, do níž neodmyslitelně patří i psi členové, v Praze a na chalupě v blízkosti Vltavy. Přitom stále sleduje aktuální dění v oboru kartografie. Docent Čapek je pro mne jedním ze dvou skutečných v současné době žijících českých geografických kartografů a dodnes s ním pravidelně konzultuji odborné kartografické otázky. Ve svých vizích budoucnosti oboru se totiž málokdy mýlí a to na něm obdivuji nejvíce. Do dalších let s geografickou kartografií mu přeji hodně zdraví a spokojenosti.

J. D. Bláha

Vybraná literatura:

- ČAPEK, R., KUDRNOVSKÁ, O. (1982): Kartometrie. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 162 s.
- ČAPEK, R. (1988): Dálkový průzkum Země. VN MON, Praha, 244 s. a 13 barevných příloh.
- ČAPEK, R., MUCHA, L., MIKŠOVSKÝ, M. (1992): Geografická kartografie. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 373 s. a 16 barevných příloh.
- ČAPEK, R. (2001): Matematická kartografie. Karolinum, Praha, 85 s.
- ČAPEK, R. (2001): Hodnocení zobrazení pro mapu světa. Kartografie a geoinformatika, 3, č. 1, s. 1–101.

Životní jubileum Antonína Kahánka

RNDr. Antonín Kahánek se narodil 4. června 1945 ve Vlčovicích v okrese Nový Jičín. Střední všeobecně vzdělávací školu ve Frenštátě pod Radhoštěm zakončil maturitou a začal studovat na Přírodovědecké fakultě UP v Olomouci, kde získal potřebné vzdělání pro učitelství 6.–9. ročníku, aprobaci zeměpis a přírodopis. Povolání učitele vykonával v ZDŠ Lichnov od roku 1966 do roku 1978, kde vyučoval zeměpis, přírodopis a tělesnou výchovu. Při zaměstnání studoval Přírodovědeckou fakultu UP v Olomouci, učitelství II. cyklu, aprobaci zeměpis a biologie. Studium ukončil v roce 1979 a následně na PřF UP Olomouc v roce 1982 mu byl udělen titul doktor přírodních věd. V té době už pracoval na Gymnáziu ve Frenštátě pod Radhoštěm, kde vyučoval zeměpis a biologii, byl třídním učitelem a od roku 1990 do roku 2003 zástupcem ředitele školy. Od roku 2007 pracoval ze zdravotních důvodů na zkrácený úvazek a v roce 2010 odešel do starobního důchodu.

Kromě samotné každodenní výuky na frenštátském gymnáziu, kde především tihnul k fyzické geografii, i ve volném čase připravoval žáky na olympiády ze zeměpisu a biologie a motivoval je k zapojení do Středoškolské odborné činnosti. Své žáky vždy vedl k ochraně krajiny a životního prostředí, spolupracoval na činnosti ČSOP. Se svými kolegy se po roce 1990 podílel na organizaci každoročních zahraničních geografických exkurzí po Evropě. Jeho oblíbenou destinací byla a je Francie, zvláště malebné jižní Provensálsko. Se studenty také podnikal nespočet výletů a exkurzí po celém Česku a seznamoval je s krásami naší vlasti.

Byl přísný a náročný učitel, ale dokázal se studenty přátelsky diskutovat a často projevoval osobitý smysl pro humor.

RNDr. Antonín Kahánek je zároveň dlouholetým aktivním členem České geografické společnosti a stálým účastníkem akcí pořádaných přírodovědeckými fakultami na Ostravské univerzitě a Univerzitě Palackého v Olomouci.

K významnému životnímu jubileu přejeme především co nejvíce zdraví, mnoho radosti a pohody.

René Gráf

Antonín Věžník oslavil šedesátiny

Koncem jarního semestru akademického roku 2014/2015 oslavil „šedesátiny“ docent Antonín Věžník, jeden z významných představitelů brněnské regionální geografie. Narodil se 25. května 1955 v Boskovicích, základní školu absolvoval v Adamově, gymnázium v Blansku a poté spojil svůj život s geografii, která byla jeho velkým koníčkem. Studium oboru odborná geografie na Masarykově univerzitě (v té době UJEP) zahájil v roce 1974. Z jednotlivých kurzů ho oslovily především přednášky prof. Demka z geomorfologie. Ty byly v průběhu studia doplněné řadou zajímavých terénních cvičení zaměřených na geomorfologické mapování reliéfu. Proto nepřekvapilo, že při výběru témat pro diplomové práce se A. Věžník rozhodl pro téma Geomorfologické poměry Novobystřické vrchoviny. V rámci diplomové práce zpracoval dva listy základní geomorfologické mapy v měřítku 1 : 50 000 dle metodiky Komise geomorfologického výzkumu a mapování Mezinárodní geografické unie. Diplomová práce obhájená v roce 1979 byla následně využita kolektivem pracovníků z Geografického ústavu Československé akademie věd při tvorbě nového geomorfologického členění reliéfu ČR.

Po ukončení vysokoškolského studia absolvoval A. Věžník povinnou jednoletou vojenskou službu v Martině a poté na podzim 1980 byl přijat do pracovního poměru na domovské univerzitě. Nejprve byl vědeckým aspirantem a v průběhu druhé poloviny osmdesátých let i vědeckým a později odborným asistentem. V souvislosti s nástupem do vědecké aspirantury se měnil jeho odborný zájem, který vyplynulo z potřeb brněnské katedry geografie. Ta se začíná více orientovat také na ekonomicko-geografický výzkum a hlavní dílčí vědní disciplínou se tak pro A. Věžníka stává geografie zemědělství. Tato změna se promítla nejen do jeho vědecko-výzkumné, ale také do pedagogické činnosti. Jubilant v roce 1981 úspěšně složil rigorózní zkoušku a získal tak titul RNDr. O čtyři roky později obhájil kandidátskou disertační práci v oboru regionální geografie pod názvem Regionálně geografické aspekty zemědělství Brněnské aglomerace. V osmdesátých letech absolvoval i dvě zatím časově nejdelší studijní stáže v zahraničí. Jednalo se o čtyřměsíční pobyt na Moskevské státní univerzitě v roce 1982 a tříměsíční pobyt na Státní autonomní univerzitě v Toluca v Mexiku v roce 1988.

Jeho vědecko-výzkumná činnost byla do roku 1989 v souladu se zaměřením výzkumu katedry geografie orientována na regionálně geografický výzkum vybraných moravských regionů (zejména Brno a jeho široké zázemí a Slovácko), kde řešil dílčí problémy spojené s rozvojem zemědělství. V devadesátých letech se soustředil na výzkum geografických aspektů transformace českého zemědělství. Své získané poznatky shrnul do habilitační práce Regionálně geografická analýza zemědělství České republiky, kterou obhájil v roce 2003 v oboru humanní geografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. Dalším tématem, které poutá jeho vědeckou pozornost, se postupně stává problematika regionálního rozvoje venkovských regionů. Je spoluřešitelem řady grantových projektů. Publikované výsledky ho jednoznačně řadí mezi naše přední rurální geografy. V rámci zahraniční vědecké spolupráce má velmi těsné kontakty s geografy na Slovensku (Univerzita Komenského v Bratislavě, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košicích a Univerzita Konštantína Filozofa v Nitře) a v Polsku (univerzity ve Vratislavi a Krakově). Kromě toho se podílel na přípravě řady strategických a programových dokumentů týkajících se jak celého území ČR, tak vybraných regionů. Šlo především o dokumenty zpracovávané velmi známou brněnskou poradenskou firmou GaREP, která se zabývá mj. i aplikovaným výzkumem pro potřeby jednotlivých ministerstev, nejvíce pro Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Zde je na místě vyzvednout skutečnost, že A. Věžník pravidelně seznamuje geografickou veřejnost se svými výsledky na vědeckých konferencích, sympóziích či seminářích.

Pedagogická činnost A. Věžníka je rozsáhlá. Postupně jako jeho hlavní předměty vykrytalizovaly Geografie zemědělství, Ekonomická geografie Československa (později ČR), Rurální geografie a Regionální politika v zemědělství. Na Geografickém ústavu Přírodovědecké fakulty MU odpovídá i za výklad sociálně geografické části „regionálek“ kontinentů (s výjimkou Asie). V minulosti vedl přednášky a cvičení také z jiných předmětů (např. Kvantitativní metody, Geografie dopravy nebo Základy prostorové ekonomiky). Díky svému originálnímu přístupu i širokým znalostem z fyzické a sociální geografie je velmi oblíbený mezi studenty zejména při vedení exkurzí a terénních cvičení. Pod jeho vedením bylo úspěšně obhájeno více než 100 bakalářských a diplomových prací.

Zvláštní pozornost zaslouží jeho působení ve funkci školitele. Disertační práci dosud úspěšně obhájilo 6 doktorandů a jedna další práce byla předložena k obhajobě v červnu 2015. Většina disertačních prací je věnována problematice dopadů společné zemědělské politiky EU na rozvoj zemědělství a změnám venkovského prostoru ve vybraných regionech Česka. S touto problematikou souvisí i jím vedený kurz pro studenty doktorského studia pod názvem Venkov a zemědělství po vstupu do EU. Řada jeho minulých i současných doktorandů působí aktivně na akademických pracovištích (Masarykova univerzita, Mendelova univerzita, Jihočeská univerzita, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně a Univerzita Tomáše Bati) a ti se hlásí k tzv. „Věžníkově rurální škole“. Jubilant je předsedou oborové komise doktorandského studia pro obor regionální geografie a regionální rozvoj, členem oborové rady MU pro geografii a také vykonává funkci předsedy komise při obhajobách kvalifikačních prací a státních závěrečných zkouškách.

Těm, co znají A. Věžníka osobně, nemusíme připomínat, že věnoval podstatnou část osobního volna aktivnímu sportování. V počátcích to však nebyl

orientační běh, ale do šestnácti let volejbal a poté atletika v dresu Metry Blansko (desetiboj a běhy na 400 a 800 metrů). K orientačnímu běhu poprvé „přišel“ až na vysokoškolských studiích. V roce 1977 založil oddíl orientačního běhu v Adamově, ve kterém dodnes vykonává funkci předsedy. Kromě vlastních slušných sportovních výsledků měl hlavní podíl na výchově úspěšné mladé generace orientačních běžců v TJ Spartak, mezi které patřili i jeho synové Antonín a Václav. Aktivně se účastnil mapování pro potřeby orientačního běhu, organizoval závody, byl rozhodčím i na mistrovství světa a „bafuňářem“ prakticky na všech stupních řízení Českého svazu orientačního běhu (ČSOB, dnes ČS orientačních sportů). Počátkem devadesátých let se ve funkci předsedy ekologické komise ČSOB významně zasloužil o rozšíření plochy terénů, ve kterých lze u nás pořádát sportovní soutěže v orientačním běhu. Patří také mezi nejpobornější komentátory závodů, takže ani nepřekvapilo, že v anketě organizované poprvé ČSOB v roce 1996 byl vyhlášen „nejpobornější osobou českého orientačního běhu“. Ke studiu geografie přitáhl mnoho mladých orientačních běžců včetně reprezentantů. Není proto vůbec náhodou, že v současnosti náš nejlepší orientační běžec Jan Procházka zpracovává doktorskou disertaci pod vedením A. Věžníka. Na druhé straně organizuje zájezdy pro své přátele na mistrovství světa v orientačním běhu v evropských zemích a získané poznatky poté promítá do obsahu přednášky „Regionální geografie Evropy“. Nicméně, důraz klade na aktivní sportování, což dokumentuje i jeho loňská účast na Vasově běhu.

Přejeme tedy oslavenci další úspěchy nejen ve vědecko-pedagogické činnosti, ale také, aby mu jím provozovaný sport přispěl co nejvíce k dobrému zdraví do dalších let.

Václav Toušek, Hana Svobodová

Geografická výročí

Jako každý rok, i tentokrát si na stránkách Informací ČGS připomínáme významná výročí, týkající se osobností z geografie a příbuzných oborů. Tentokrát tedy ta, která připadají na rok, končící pětkou; a není jich zrovna málo.

Nejstarším z těch, na něž tato rubrika vzpomene, je **Václav Bojer** (1795–1856), rodák z Řesaníc u Lnářů, kde přišel na svět 23. září 1795. Jako vyučený zahradník byl doporučen Hilsenbergerově výpravě, a tak se v letech 1819–1820 dostal poprvé na Madagaskar, odkud popsal několik set nových druhů rostlin. Africké pobřeží Indického oceánu se mu stalo osudným – usadil se na Mauriciu, kde se stal kustodem tamního muzea a správcem botanické zahrady, přičemž zpracoval i důkladný geograficko-biologický popis ostrova. Nakonec tu i v červnu 1856 zemřel.

Dne 7. února 1825 se narodil jeden z nejvýznamnějších představitelů geografické vědy v Čechách nejen v 19. století – **Karel Kořistka** (1825–1906). Jeho rodný dům se nachází v Březové nad Svitavou, Kořistka ale vyrostl v jihomoravském Křižanově, vystudoval v Brně a Banské Štiavnici. Jeho profesní dráha ovšem byla spojena s pražskou (německou) technikou, na níž přednášel v letech

1851–1893, tedy přes čtyřicet let. Zabýval se kartografií (mj. jako první u nás užíval vrstevnice), horopisem, statistikou (rozdělil Čechy a Moravu na 11, resp. 8 „přírodních oblastí“), ale třeba i geofyzikou. V závěru života byl císařem povýšen do šlechtického stavu.

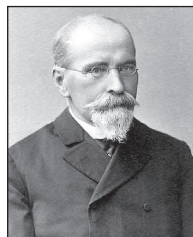
Téměř zapomenutým cestovatelem a badatelem je **Eduard Glaser** (1855–1908), rodák z Podbořanského Rohozce na Žatecku, kde přišel na svět 15. března 1855. Jeho životní láskou se ovšem stal Jemen, kam mezi roky 1882 a 1894 podnikl celkem čtyři výpravy. Při nich zmapoval dosud neznámá území, mj. okolí dávno zbořené přehrady Ma'arib, studoval i zdejší dialektiky arabštiny. Přes veškerou snahu se ale nedočkal univerzitního místa a zemřel v zapomnění v Mnichově, až posmrtně byl oceněn jako jeden ze zakladatelů vědecké sabeistiky jako oboru.

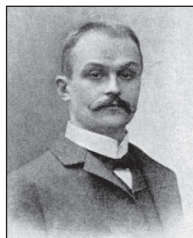
Mohl být tak slavný jako Emil Holub či jiní cestovatelé – ale nakonec znají jeho jméno jen odborníci. **Antonín Stecker** (1855–1888) se narodil 19. května 1855 v Kosmonosích u Mladé Boleslavi. Vystudoval zoologii na pražské univerzitě (u Antonína Friče), po doktorátu odešel do Německa, kde nastoupil do služeb Afrika-Gesellschaft. Spolu s Gerhardem Rohlfsem cestoval v letech 1878–1879 po Libyi (oázy Kufra) a počátkem 80. let v Etiopii, značně poopravil tamní mapy a dokonce objevil několik jezer. Po návratu (1883) ale vcelku záhy onemocněl a v dubnu 1888 podlehl tuberkulóze, aniž by shrnul výsledky své práce. Až později vyšlo najevo, že si je někdy „přibarvoval“: třeba v disertaci popsal několik druhů bezobratlých, které nikdo jiný nikdy neviděl...

Pěkně kulaté, 150. výročí narození, má **Josef Basl** (1865–1913). Rodák ze Starého Plzece (4. května 1865) vystudoval učitelský ústav a působil na různých školách v Čechách, nejdéle na pražských Královských Vinohradech. Znáám byl hlavně jako autor populárního *Velkého ilustrovaného zeměpisu všech dílů světa* (1906–1913), jakkoli označovaného za „dílo nepřiliš spolehlivé“. Basl zemřel krátce před 1. světovou válkou; známější je dnes jeho syn, Antonín Basl (1889–1937), legionář a pozdější velitel Vojenského zeměpisného ústavu.

Jedním z největších děl české geografie a kartografie je „Pantoflíček“ – *Atlas republiky československé* z roku 1935, pojmenovaný podle svého hlavního redaktora. **Jaroslav Pantoflíček** (1875–1951) se narodil 25. března 1875 v Telči, vystudoval pražskou techniku a po působení u Zemské komise pro úpravu řek se roku 1910 na školu vrátil už jako profesor. Zabýval se především geodézií (stereofotogrammetrie, nivelace), ale také kartografií – vedle *Atlasu* zpracoval také soubor automap z let 1926–1930, pokrývajících celé území ČSR. V samém závěru života se vrátil do rodiště, kde zemřel a je i pohřben.

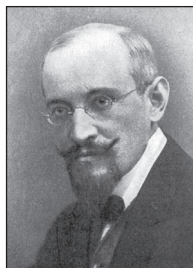
Alfred Grund (1875–1914) se sice narodil 3. srpna 1875 na tehdy pražském předměstí Smíchově, ale mluvil pouze německy – s otcem, inženýrem, totiž celé dětství prožil ve Vídni. Tam také vystudoval geografii (u W. Tomascheka a A. Pencka), postupně přednášel ve Vídni, Berlíně a od roku 1910 na pražské německé univerzitě. Zabýval se oceánografií a studiem krasu – zde se odborně

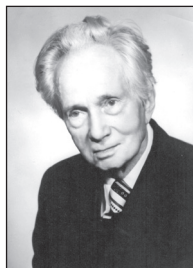

„utkal“ s Jiřím V. Danešem, s nímž se ovšem navzájem respektovali. Bohužel jeho život skončil předčasně: v listopadu 1914 padl na frontě 1. světové války nedaleko srbského Smedereva.

Stanislaus Prowazek (1875–1915) je znám především historikům medicíny, ale zasáhl i do geografie. Rodák z Jindřichova Hradce (12. listopadu 1875) byl vystudovaný přírodovědec, na vídeňské univerzitě napsal disertační práci o nálevnicích, pak se přesunul k bakteriologii: zcela zásadně se zasloužil o objevení původce skvrnitého tyfu, který dnes nese odborné jméno *Rickettsia prowazeki*. Kvůli výzkumu tropických chorob ale podnikl i celou řadu cest po světě – Balkán, Brazílie, Indonésie, Samoa a především tichomořské Mariany, o nichž napsal roku 1913 obsáhlý spis, základ znalostí o nich až téměř do současnosti. I jeho život si ale vzala první světová válka – zemřel při ošetřování nemocných v zajateckém táboře v Cottbusu. Na tyfus.

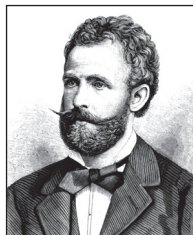
Nelze samozřejmě pominout výročí narození jednoho z nejvýznamnějších českých geografů – **Jaromíra Korčáka** (1895–1989). Narodil se ve vsi Vrážné u Jevíčka dne 12. července 1895, po realce v Jevíčku a frontě první světové války vystudoval geografii v Praze, především u Viktora Dvorského. Univerzitní kariéra mu ale byla odepřena, proto nastoupil na Státní úřad statistický, kde dosáhl na hodnost odborového rady. Už v té době publikoval některé ze svých zásadních prací: *Vylidňování jižních Čech* (1929), *Geografické základy Československa – jeho kmenové oblasti* (1938), či *Přírodní dualita statistického rozložení* (1941). Teprve od přelomu 40. a 50. let začal přednášet na vysokých školách

a jako profesor UK založil „albertovskou školu sociální geografie“. Zemřel, jako doyen oboru, v 94 letech.

Kulaté, sté narozeniny by letos oslavil **Josef Hůrský** (9. března 1915 – 15. listopadu 1996). Původem byl vídeňský Čech – jeho dokonalou znalost němčiny pak kolegové rádi využívali pro překlady resumé u článků – a do Prahy přišel až za vysokoškolskými studiemi. Pracoval v Československém zahraničním ústavu, Národním muzeu a od roku 1954 až do odchodu do penze v Geografickém ústavu ČSAV. Odborně se zabýval sídelní a dopravní geografii (mapy silnic a železnic zpracoval i pro *Atlas ČSSR*, 1966), z prací s jinou tematikou jsou zajímavé např. články o slovanském osídlení rakouského Gradište/Burgenlandu.

Čím více se blížíme k současnosti, musíme vyměnit výročí narození za výročí úmrtí. Bohužel...

Na konci léta, 29. srpna 1915, zemřel v (nyní slovinském) Bledu polární badatel a také malíř **Julius Payer** (1841–1915). Rodák z Teplic-Šanova nastoupil vojenskou dráhu, už v 60. letech byl také znám jako vynikající horolezec, zejména z oblasti Tyrolských Alp – pod Ortlerem jej dodnes připomíná chata Payerhütte. Zároveň byl ale také velmi dobrý kartograf, což mu vyneslo účast na německé expedici

do Grónska v letech 1869–1870. Po návratu pak spolu s německým badatelem Karlem Weyprechtem zorganizovali rakousko-uherskou polární výpravu (1872–1874), která v říjnu 1873 objevila daleko na severu dosud neznámou Zemi Františka Josefa. Přes tento úspěch – a také to, že se výprava vrátila téměř v plném počtu – byl Payer po návratu kritizován, záhy odešel z armády a věnoval se malování obrazů s polární tematikou. Přesto zůstává jediným rodákem z našich zemí, který objevil novou zemi, dokonce celé souostroví.

Téměř zcela opomíjeným je dnes **Josef Zukriegel** (1889–1945). Jičínský rodák byl vlastní profesí lékárník, ale vystudoval také zeměpis – patřil k oblíbeným žákům Václava Švambery – a v létě 1933 podnikl vědeckou cestu do severního Atlantiku na lodi *General von Steuben*. Při ní navštívil Island, Jan Mayen, Špicberky i Medvědí ostrov, zabýval se především studiem mořského ledu a teplotních poměrů oceánu. Z cesty vytěžil monografii *Cryologia maris* (1935), vlastně první českou oceánografickou publikaci, ale pokus o habilitaci se mu nezdařil. Zemřel 4. října 1945 v Praze.

A na závěr: je to už čtyřicet let, kdy náhle zemřel **Karel Kuchař** (1906–1975). Jeho otec byl profesorem na reálce, kde byl jeho kolegou kartograf Bedřich Šalamon – ten tak Karla Kuchaře znal doslova od dětství a vychoval z něj svého nástupce. Pro obor to byla jistě šťastná volba: Kuchař se sice původně věnoval fyzické geografii (mj. výzkumu jezer), ale od ní brzy přešel ke kartografii a téměř nebylo atlasu, na němž by se tak či onak nepodílel. Odborně se pak zaměřil hlavně na dějiny oboru (mj. znovuobjevil téměř zapomenutou Crigingerovu mapu Čech) a matematickou kartografii, jejíž učebnici v různých úpravách vydával po tři desetiletí. Zemřel 16. dubna 1975 a byl pohřben na vinohradském hřbitově.

Jiří Martínek